

relații financiar - valutare și comerciale internaționale

fișier

Se conturează o nouă piață a tehnicii de vîrf

Piața echipamentelor pentru construcții de centrale electrice nucleare a încetat în ultimii ani de a fi „o piață în formare”, ea conturîndu-se puternic atît ca producători cît și ca produs. Ca urmare a crizei energetice mondiale, mai ales după 1973, tot mai multe țări, tot mai mulți consumatori sînt împinși spre sursele noi, neconvenționale, dintre care pe prim loc se află sistema de producere a energiei electrice în centrale nucleare-electrice (SPECNE). Astfel, numărul reactoarelor în CNE a sporit pe plan mondial de 2,3 ori din 1970 în 1979 și se prevede o creștere în continuare de pînă la 5 ori la nivelul anului 1990.

SPECNE reprezintă, sub raportul producătorului de echipamente, totalitatea utilajelor și instalațiilor pentru exploatarea și prepararea combustibilului nuclear (din minerul de uraniu), instalații pentru prepararea fluidului moderator-răcitor — apă, apă grea, gaze — echipamente pentru centrala nucleară propriu-zisă (partea nucleară și partea clasică aferentă turboagregatelor), instalații pentru transport și retratare a combustibilului uzat, a apei grele, a gazelor, și depozitarea lor în deplină siguranță. Este o sistemă care în totalitatea sa este deținută azi de cîteva state, dar care pe părți și treptat cît mai integrat se va forma în mai multe zone și state pe glob.

În toate aceste instalații, care vehiculează fluide costisitoare, puternic nocive, unele letale, se montează printre altele și armături, agregate pentru controlul curgerii fluidelor (ACCF) — robinetii, supape de siguranță, robinetii telecomandați de izolare, aparate de condens, robinetii de reglare automată etc., componente de primă importanță în securitatea întregului sistem.

Cerințele tehnice speciale, exigența maximă impusă execuției, montajului și întreținerii armăturilor nucleare au o influență hotărîtoare asupra termenelor de livrare, numărului de producători și deci asupra strategiei prețurilor. Asupra exigenței calitative impuse echipamentelor pentru SPECNE, este semnificativ de menționat că de pildă S.U.A. (care în 1975 producea în CNE 8,96% din total energie, prevede în anul 2000 peste 26%) numărul actelor și instrucțiunilor normative ale programului de asigurare a calității au sporit din 1970 în 1978 de la 100 la 1600. În opt ani, investițiile specifice pentru CNE (\$/MW in-

statat) au crescut de șapte ori pe piața mondială, almi-lar și pentru celelalte instalații, în timp ce prețul uraniului a crescut de la 39 \$/kg în 1974 la 130 \$/kg în 1979, produs și printr-o triplare a costului de achiziție al echipamentelor de tratare a mineralului între anii 1973—1977.

Diversificarea constructiv-funcțională a armăturilor industriale speciale pentru SPECNE, concomitent cu garantarea unei fiabilități maxime (media timpului de bună funcționare fără intervenție — MTBF — fiind impusă adeseori de 15 000 cicluri) au condus la sporiri asemănătoare ale prețurilor de achiziție. Aceasta s-a reflectat în creșterea volumului de afaceri cu armături nucleare de aproape 3 ori din 1975 în 1980, prevăzîndu-se o sporire de pînă la 5 ori în 1985 (vezi fig. 2).

Fabricarea combustibilului nuclear			Procese în centrale		Activități industriale auxiliare		Alte
Extracția uraniului	Prepararea combustibilului	Fabricarea elementelor combustibile	Utilizarea combustibilului nuclear în reactor	Transport	Retratare combustibilului uzat	Depozitare deșeurilor	Fabricarea fluidului de răcire și moderator în reactorului
Numărul de instalații existente în lume 1980/1985-1990							
50/45	7/10	243/300	243/300	9/20	—	—	20/25
Cerințele de bază pentru agregata de armături ACCF							
<ul style="list-style-type: none"> -Anchorage -Etanșare 100% -Cameră -Etanșare 100% -Temp de 30 ani -Siguranță 	<ul style="list-style-type: none"> -Arbitraje -Arbitraje -Arbitraje -Arbitraje -Arbitraje -Arbitraje 	<ul style="list-style-type: none"> -Măști de protecție -Presiune -Stabilitatea -Stabilitatea -Stabilitatea -Stabilitatea 	<ul style="list-style-type: none"> -Etanșare 100% -Pierdere min -Etanșare 100% -Temp de 30 ani -Stare de siguranță maximă -Riscul -Durata de funcționare -Siguranță -Siguranță 	<ul style="list-style-type: none"> -Etanșare -Etanșare -Etanșare -Etanșare -Etanșare 	<ul style="list-style-type: none"> -Cale A -Cale A -Cale A -Cale A -Cale A 	<ul style="list-style-type: none"> -Cale B -Cale B -Cale B -Cale B -Cale B 	<ul style="list-style-type: none"> -Anchorage -Anchorage -Anchorage -Anchorage -Anchorage
Distribuția pe cele 4 segmente a cererii de armături							
7 - 15%		30-60%		15-20%		30%	

Fig. 1

Segmentele pieței armăturilor S.P.E.C.N.E.

Drept urmare, specialiștii organizațiilor internaționale de supraveghere și inspecție a modului de asigurare a calității activităților nucleare (suficiente în Europa și în lume) au trecut la extinderea condițiilor de calitate impuse armăturilor nucleare (ASME-III — American Standard Mechanical Engineering) și celorlalte armături din perimetrul incintei nucleare. Numărul proiectanților și producătorilor de armături nucleare crește în aceste condiții foarte lent, în timp ce asistăm la o vertiginosă sporire a volumului cererii de produse și de engineering în domeniu. Producători consacrați de armături nucleare sînt în S.U.A., R.F.G., U.R.S.S., Franța, Canada, Elveția, Austria, R.D.G., R. S. Cehoslovacă, Japonia.

Problema numărului unu ce preocupă piața armăturilor și în general a echipamentelor nucleare, este asigurarea fiabilității maxime chiar și în caz de avarie. S-au elaborat multiple studii, din care ne referim la studiul colectivului american Rasmussen-Wash (vezi fig. 3) și cel al

RELAȚII FINANCIAR-VALUTARE

prof. Herbert Inhaber (vezi fig. 4) din Canada, care concluzionează — cu unele contestări ale altor cercuri de specialiști — că obținerea energiei electrice în SPECNE este printre cele mai puțin periculoase procedee, probabilitatea producerii de accidente cu victime omenești și de întreruperi în livrarea de energie fiind de la 100 până la 1 000 de ori mai redusă decât în cazurile de accidente convenționale, inclusiv accidente de avion. Astfel se demonstrează că, probabilitatea catastrofelor în CNE, este de 300 ori mai redusă decât în sistema de producere a energiei din cărbune și de peste 100 ori mai redusă decât în cazul industriei pe bază de metanol, și el o sursă nouă. Prof. Inhaber ia în considerare toate accidentele și stagnările de la minereu la funcționarea turbogeneratoarelor.

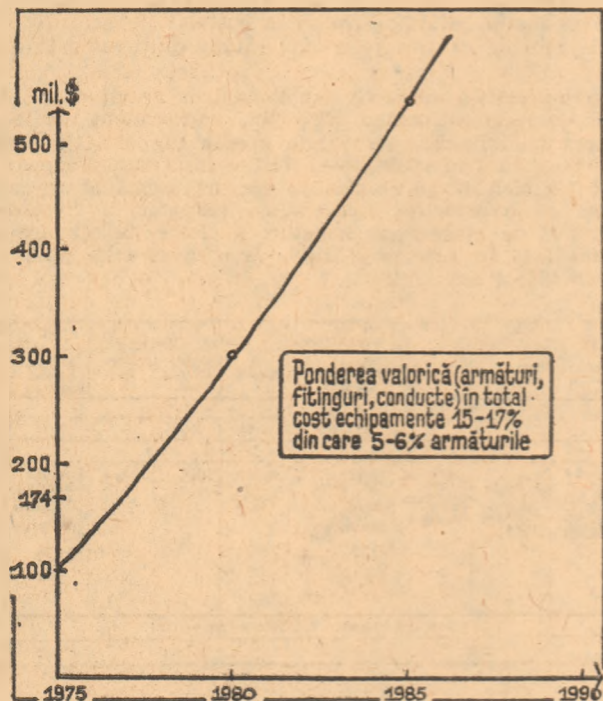

Fig. 2

Evoluția volumului vânzării firmelor producătoare de armături, fittinguri, conducte (și rezervoare) pentru C.N.E. (după Rev. „Nuclear Engineering International” nr. 208, vol. 18)

Cu toate temerile și discuțiile contradictorii asupra viitorului posibil al pieței SPECNE, omenirea a continuat să apeleze cu fermitate la „noua” sursă, conștientă fiind că resursele convenționale sînt epuizabile, iar consumul de energie urmărește o tendință a curbei creșterii producției cu o pantă mult mai accentuată decât curba creșterii populației, astfel încît dacă populația crește în anul 2000 la de 1,44 ori față de 1980, consumul de energie va crește de 2,1 ori în aceeași perioadă. Astfel, puterea instalată în C.N.E. pe glob se prevede a crește în perioada următorilor 20 de ani de 2,73 ori, referindu-se la C.N.E. în funcțiune. Capacitatea lor va atinge în anul 2000 nivelul de 356 000 MW în peste 500 unități C.N.E., care vor produce secundar 500 t plutoniu, astfel că aproape 172 000 MW se vor instala în reactori rapizi. În acest răstimp se vor înregistra progrese practice la nivel industrial și în producerea energiei prin fuziune nucleară (nu fisiune ca în C.N.E. actuale), la care pericolitatea nocivă este mult diminuată, domeniul temperaturilor înalte fiind stăpînit, ceea ce face ca sortimentul armăturilor să devină mai ușor de fabricat.

Așa cum rezultă din tendințele analizate în fig. 5 în 30 de ani numărul C.N.E. pe glob a crescut de 500 ori, în ultimii 10 ani de 2,4 ori, iar în următorii 5 ani de 2,5 ori,

ceea ce reprezintă o piață deschisă a echipamentelor nucleare, previziunea bazîndu-se, în majoritate, pe contracte și comenzi existente.

Aceasta va conduce la o creștere de peste 4 ori a cererii de armături speciale C.N.E., fără a ne mai referi la armăturile clasice cu condiții de recepție similare cu cele nucleare pentru SPECNE (vezi fig. 5). Față de obiectivul propus de țara noastră de a produce în 1990 17—18% din energia electrică în C.N.E. conform „Programului-directivă de cercetare și dezvoltare în domeniul energiei pe perioada 1981—1990 și orientările principale pînă în anul 2000” și de a avea 10 000 MW instalații în C.N.E. în anul 2000, se impune o puternică concentrare de capacități pentru fabricarea pe bază de concepție proprie a necesarului de armături.

Pe plan mondial se prevede o producție de energie electrică în C.N.E. de 900 000 MWh în 1990 și de peste 1 300 000 MWh în anul 2000, adică 26—35% din totalul consumului. În țările în curs de dezvoltare la nivelul anului 2000 se prevede o producție de pînă la 740 000 MWh, ceea ce înseamnă o creștere de aproape 30 ori față de nivelul anului 1980, constituind o piață larg deschisă atît desfacerii de echipamente cît și de engineering. România care are o bază solidă în fabricația armăturilor energetice speciale, oferă potențialul abordării cu succes a fabricației de armături nucleare.

Piața sigură a acestor echipamente, așa cum rezultă din cele de mai sus, ascensiunea absolut certă a cererii de armături A.C.C.F. pentru toate sectoarele SPECNE, atît pen-

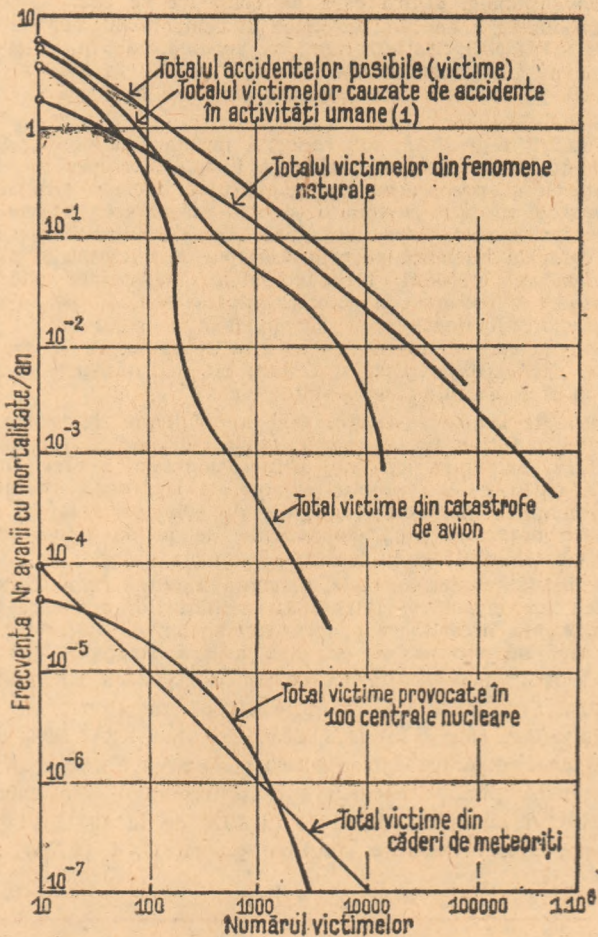

Fig. 3

Analiza comparată a probabilității accidentelor totale umane provocate din diverse cauze (după studiile Rasmussen-Wash).

tru noi investiții cît și pentru întreținerea și stocul de siguranță al unităților existente în lume.

Se estimează că în 1990 producția de armături nucleare pe glob va fi de circa 50 000 t, realizată în peste 50 de firme specializate, adică o creștere de circa 300% față de nivelul actual. Ponderea valorică a armăturilor va spori de la 3—4% la 6—7% din totalul costului echipamentelor, ca urmare a tehnologiilor și dotărilor tehnologice tot mai pretențioase și costisitoare, necesare asigurării celei mai înalte valori a „probabilității stării de succes” indicatorul numeric cel mai important de fiabilitate — adică însumarea probabilităților tuturor stărilor în care sînt îndeplinite condițiile impuse de bună funcționare în C.N.E. Acesta este și un indicator selectiv pentru alegerea furnizorului.

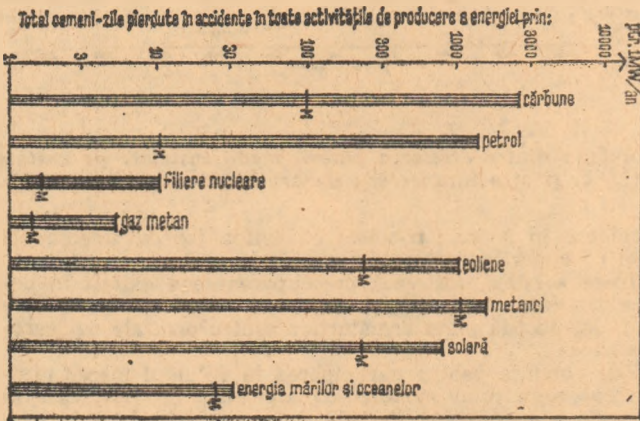

Fig. 4

Probabilitatea pierderilor (în om-zile) datorate accidentelor totale (pe tot ciclul de producere a energiei, de la extragerea minereului la producerea echipamentelor și exploatarea lor pînă la eșecul tehnic posibil) evaluate pentru cele 8 sisteme (după studiul prof. Herbert Inhaber — consilier științific al Comisiei de control a energiei atomice — Canada). Un accident mortal (M) este echivalent cu 6 000 om-zile/an.

Cheltuielile de însușire a fabricației sînt apreciabile, ele depășind de 3—4 ori pe cele ale fabricației clasice de armături, iar manopera fiind de 8—12 ori mai mare (ore-om).

Toate acestea se reflectă desigur în prețul de vînzare, dar care trebuie în același timp comparat cu faptul că o tonă de uraniu produce tot atîta energie cît 2,067 milioane tone petrol. Totuși, concurența tehnologică pe piața armăturilor este foarte pronunțată, mijloacele de cercetare-tesare nefiind accesibile tuturor producătorilor potențiali. Astfel, instalațiile specializate de testare în condiții de seism sau de dimensionare prin elemente finite pe calculator sînt cîteva în lume. Taxele de colaborare științifică și tehnică sînt încă prohibitive, iar institute de mare renume sînt antrenate în cercetări de apel (expertize) cum a fost cazul cercetării fiabilității efective a robinetului din C.N.E. avariata în statul Pennsylvania — S.U.A. în 1979.

Prețurile de vînzare ale armăturilor pentru C.N.E. și în general SPECNE sînt superioare celor mai ridicate practicate în tranzacțiile de armături petrochimice (de ex: se ajunge la valori unitare de 50 000 și 100 000 \$/bucată. Ca fond total de marfă anual (număr de bucăți), ele reprezintă circa 0,11% din totalul armăturilor în desfacere, iar 0,5% din punct de vedere valoric, putînd ajunge în anul 2000 la circa 2% la nivel mondial.

Armăturile speciale din alte domenii de utilizare au parametri funcționali de bază la valori mult ridicate, față de armăturile nucleare, însă acestea din urmă impun condiții cu totul stricte în ceea ce privește etanșarea, durata de funcționare fără defecțiuni, constanța caracteristicilor în condițiile de radiație și solicitare specifice C.N.E., timp de acționare foarte scurt (0,2—3 sec.), în general fiabilitate de

4—6 ori mai mare, măsurată în MTBF (media timpului de bună funcționare). Parametrii de lucru pentru care România realizează și exportă armături speciale energetice, de foraj-extracție, petrochimice sînt de 1050 atm. sau de 575°C, acționate electric sau pneumo-hidraulic.

Parametrii de lucru arătați în figura 1, nu au constituit probleme deosebite pentru producătorii de armături din diversele țări autorizate pentru C.N.E., ci modul de asigurare a cerinței de probabilitatea maximă a stării de succes (9,9999), sau, în unele cazuri, posibilitatea tehnică de schimbare a unui component al agregatului în perioadele scurte de revizie a părții nucleare a C.N.E., ceea ce se admite foarte rar. La ridicarea randamentului folosirii C.N.E. (factorul de încărcare) de la 60—70% spre 90% (0,9) un rol covârșitor au și cele aproape 2 000 buc. armături „N” ce se montează într-o unitate de C.N.E. de 600—700 MW.

În acest sens este suficient de relatat informația revistei de specialitate „Nuclear Engineering International” că la 0,05\$/kWh costul actual al energiei produse în C.N.E. pe plan mondial, factorul de încărcare (dependent direct de MTBF) se majorează cu 10 procente, respectiv de la 64,3% la 74,6%. Dacă ar fi să calculăm pentru o unitate de 700 MW, perfecționarea produce un câștig (nu o pierdere) echivalent în energie de 31,3 mil. dolari S.U.A.. Se poate estima, că o perfecționare constructiv-funcțională a unei armături nucleare, care să sporească MTBF cu 20% poate aduce anual o bonificație în exploatare de circa 2 000\$ S.U.A., sau mai exact reduce pierderile și accelerează amortizarea investiției, apropiînd-o de valoarea proiectată.

Mărirea armăturilor ACCF dintr-o C.N.E. variînd de la diametre de 3/8 țoli la 36 țoli și chiar 72 țoli (1 țol = 25,4 mm), și dificultățile execuției și mai ales testării lor (la seism, zgomot, pierderi de presiune locală, manevre etc.) cresc odată cu aceasta, mai ales ca durată și cost. Și din acest punct de vedere trebuie cercetată piața potențială, pentru orientarea dezvoltării bazei proprii de cercetare-producție-inspecție a calității.

Astfel, așa cum arăta Georg nite de la Secțiunea de studii economice a A.I.E.A. (Agenția Internațională de Energie Atomică), odată cu sextuplarea costurilor investițiilor în C.N.E. în ultimii opt ani, s-a dublat și numărul inginerilor ocupați cu cercetarea și perfecționarea echipamentelor, totodată s-a tîns către construcția de C.N.E. cu puteri unitare tot mai mari, precizînd că investiția de 1 kW putere instalată într-o unitate de 600 MW este cu 33% mai scumpă decît într-o centrală de 1000 MW. Tendința către C.N.E. de puteri mari este clară, și justificată economic; dacă ne referim numai la proiectele obiectivelor elaborate sau prezumate în 1975 pe plan mondial, din 27 unități noi.

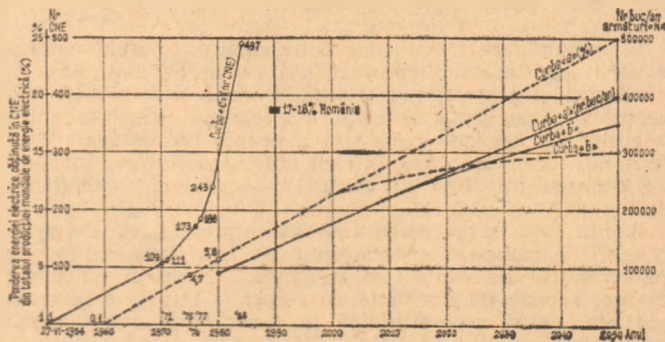

Fig. 5

Trendul de influență al consumului de armături speciale nucleare (conf. ASME); curba «a» — Prognoza din 1973 — în condițiile declanșării crizei petrolului, estimînd o pondere de 25% a energiei electrice produse în C.N.E.; ea conduce la o evoluție a cererii de armături „N” după alura curbei «a»»; curba «b» — Prognoza actuală minimă de 15%, conduce la alura «b» a evoluției cererii de armături „N”; curba «c» evoluția numărului de C.N.E.

RELAȚII FINANCIAR-VALUTARE

prevăzute pentru 1981—1983, 3 erau cu puteri între 500 și 800 MW, 8 cu 801—1100 MW unitate, și 11 cu puteri unitare de 1101—4800 MW, adică C.N.E. cu puteri de peste 800 kW reprezentau 70% din perspectivă. În prezent, circa 75% din centralele existente au puteri pînă la 800 MW. Legat de aceasta, revenind la prognoza produsului (ACCF) se deduce o extindere a gamei sortotipodimensionale spre diametrele mari, așa cum am redat în graficul nr. 7. Astfel, la o triplare a puterii instalate unitare nominale a C.N.E. rezultă o dublare a diametrelor maxime nominale, iar la cele normale dar cu condiții speciale se ajunge la 2500—3000 mm.

Grupele mari de mărimi de armături ce se întîlnesc pe piața echipamentelor nucleare se pot grupa:

presiune nominală : 2,5 și sub ;	Diametrul de trecere (kg/cm ²)	(mm) :
	64 (40)	10—800
	160 (100)	10—800
	280 (200)	10—500

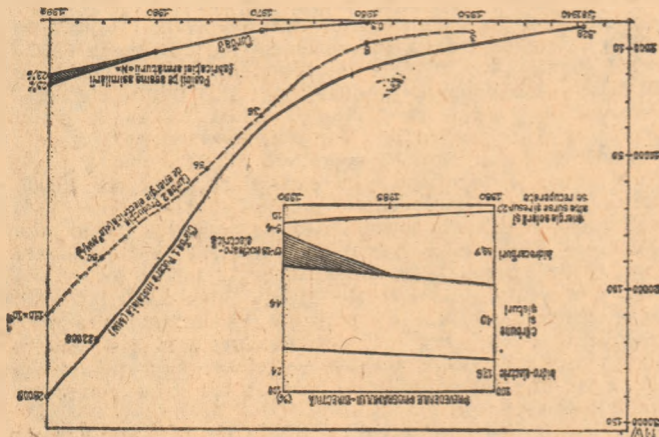

Fig. 6

Dinamica comparată a producției de energie electrică în România și a consumului de armături speciale necesare diferitelor sectoare ale economiei.

Pe lângă avantajul costurilor inițiale mai reduse, C.N.E. de mare putere, are și volumul specific al investiției (construcției-montaj) mult redus, anconbrament redus, teren afectat redus, așa cum se vede din graficul nr. 7; astfel, o C.N.E. cu un grup de 1000 MW are un volum de construcție sub anvelopă (cupola de metal — beton) de aproape 3 ori mai redus față de o C.N.E. de 220 MW.

Se impun deci armăturilor două condiții aparent contradictorii, să fie de dimensiuni din ce în ce mai mari la diametrul de trecere, și totodată să ocupe și spațiu cit mai redus. De aceea, devine clară tendința de extindere a robinetelor cu gabarite reduse și momente de acționare (puteri) mici, cum sînt robinetii cu obturator fluture, robinetii de reținere tip fluture; discurile de rupere, robinetii cu sylfon ș.a.

Rămîn însă, și se perfecționează continuu, „vanele principale” de izolare a generatorului de abur, armăturile de pe circuitele de control și comandă, robinetii cu sertar elastic, supape de siguranță cu resort și impuls etc., a căror precizie și promptitudine în funcționare este deosebit de strictă.

S-au realizat ACCF de mare performanță, ca de exemplu robinetul cu 6 căi pentru C.N.E. de 1090 MW Cook-Indiana Power S.U.A., această piesă avînd 70 t asigură închiderea în 0,2 sec. în caz de avarie; robinetul de izolare DAS-SULZER cu 4 variante de acționare 630 mm diametrul pentru grupuri de 1300 MW cu închidere rapidă asistată cu ventile electromagnetice etc., cu durată de funcționare proiectată de 40 ani, garantată la 1200 cicluri funcționare, cu

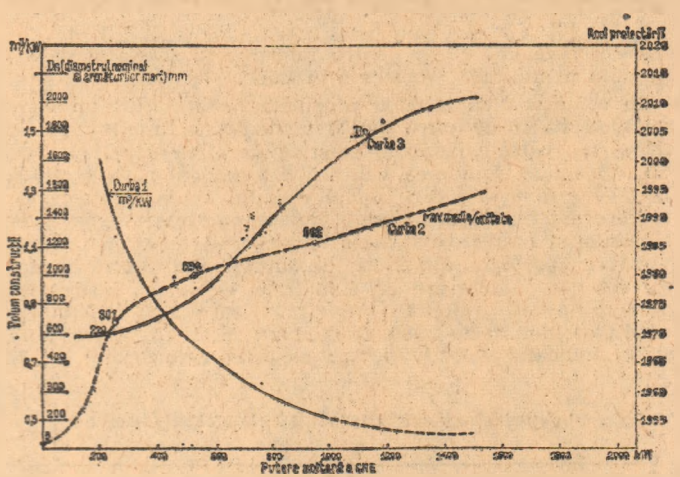

Fig. 7

Corelația dintre creșterea puterii medii instalate pe unitate C.N.E. și structura cererii de armături de performanță.

închidere în 2 sec.; robinete cu sylfon (burduf metalic la tije) cu cicluri garantate de la 3 000 la 12 000.

Toate acestea, ilustrează preocuparea ce a existat în domeniu, pentru atingerea și depășirea masei critice cu care se poate aborda piața armăturilor pentru centrale nucleare-electrice.

Este condiția pentru participarea la volumul mereu crescînd al comerțului mondial cu asemenea produse, care se prevede a crește pînă în 1990 de peste 3 ori față de anul curent.

Pentru aceasta se organizează în toate firmele de specialitate, sectoare de sine-stătătoare, speciale, pentru prelucrarea și montajul-testarea armăturilor nucleare, cu un personal ingineresc de cercetare aplicată deosebit de puternic, personalul de concepție-control fiind majoritar celui de execuție (prelucrare-montaj). Eficiența comerțului cu armături nucleare o justifică din plin.

Ing. Petre A. RĂDULESCU

drept și uzanțe internaționale

Efectele cesiunii unui drept de creanță

În speța supusă prezentei analize, o firmă comercială vânzătoare a acționat în judecată armatorul navei transportoare, cerînd să fie obligat la plata de despăgubiri pentru lipsurile cantitative constatate de cumpărătorul mărfii respective la locul de destinație. Prin acțiunea sa, vânzătorul a arătat că a încercat pe navă o anumită cantitate de marfă, pe care armatorul s-a obligat, în virtutea unui contract de navosire, să o livreze la locul de destinație conform conosamentului emis pe numele cumpărătorului. Armatorul a livrat însă la locul de destinație o cantitate mai mică de marfă decît aceea atestată, ca fiind preluată pentru transport, prin conosament.

În această situație, cumpărătorul, în calitate sa de destinatar al mărfii transportată pe navă, este titularul unei creanțe de despăgubiri împotriva armatorului-cărăuș care nu și-a executat în mod corespunzător obligația sa de a livra la locul de destinație cantitatea integrală atestată

prin conosament a fi fost încărcată de vânzătorul-expeditor. Armatorul-cărăuș nu poate fi exonerat de răspundere pentru lipsurile cantitative constatate pe timpul transportului, decât dacă administrează dovada că acestea s-au produs ca efect al unor cauze exoneratoare de răspundere, prevăzute fie printr-o dispoziție expresă a legii, fie printr-o clauză înscrisă în contractul de navlosire, ceea ce nu a fost cazul în prezenta speță.

Obligația cumpărătorului-destinatar, pentru a-și putea valorifica creanța sa de despăgubiri împotriva armatorului-cărăuș era de a prezenta comandantului navei transportoare o reclamație de lipsuri cantitative constatate la locul de destinație. Acesta și-a îndeplinit obligația sa în termen legal și, ulterior, a cedat vânzătorului-expeditor creanța sa de despăgubiri reprezentând contravaloarea cantității de marfă lipsă.

Dat fiind faptul că armatorul-cărăuș trebuia potrivit conosamentului să-și execute obligația de livrare a cantității integrale de marfă la locul de destinație, acțiunea în daune a cumpărătorului-destinatar pentru repararea prejudiciului ce i s-a cauzat prin executarea necorespunzătoare a acestei obligații este de competența instanței de drept comun din portul de descărcare, așa cum prevăd regulile de procedură ale dreptului național respectiv.

Faptul că, ulterior prezentării reclamației de lipsuri cantitative, cumpărătorul-destinatar a cedat vânzătorului-expeditor, prin contract de cesiune, creanța sa de despăgubiri, nu este de natură să schimbe această competență. Într-adevăr, din momentul încheierii contractului de cesiune, cesionarul este îndrituit în toate drepturile pe care cedenta le avea împotriva debitorului cedat. Obiectul cesiunii poate fi o creanță sau o acțiune, cu alte cuvinte un drept personal pe care cedenta îl avea în patrimoniul său împotriva unei alte persoane anume determinată. Creanța sau acțiunea se strămută în patrimoniul cedentei.

În virtutea cesiunii ce i s-a făcut, vânzătorul-expeditor a introdus o acțiune împotriva armatorului-cărăuș în instanța de drept comun din portul de descărcare. Armatorul-cărăuș a contestat însă competența acestei instanțe de drept comun, susținând că potrivit contractului de navlosire încheiat cu vânzătorul-expeditor, litigiile decurgând din acesta trebuie soluționate pe cale arbitrală.

La calea arbitrală se poate recurge numai în baza unei clauze compromisorii inserată în contractul dintre părți, prin care se convine ca toate litigiile apărute pe parcursul executării sale, să fie soluționate ca atare. Din punct de vedere juridic, arbitrajul are deci o origine contractuală și îndeplinește o funcție jurisdicțională de soluționare a litigiilor dintre părțile contractante, decurgând din executarea unui contract în care a fost inserată o clauză compromisorie. Dată fiind natura contractuală a arbitrajului comercial internațional care nu-și poate găsi temelii decât în convenția părților contractante, vânzătorul-expeditor din prezenta speță nu poate fi ținut să recurgă la calea arbitrală în litigiul său cu armatorul-cărăuș, întrucât obiectul acestuia nu decurge din contractul de navlosire.

Efectele clauzei compromisorii sînt, prin urmare, excluderea competenței instanțelor de drept comun și obligația părților contractante care au convenit-o de a recurge la calea arbitrală în litigiile decurgând din contractul înche-

iat între ele. Nici unul dintre aceste efecte nu poate fi însă invocat de către armatorul-cărăuș împotriva vânzătorului-expeditor, deoarece acesta nu se prezintă în acțiunea introdusă în instanța de drept comun ca partener al său în contractul de navlosire în care este într-adevăr inserată o clauză compromisorie, ci în calitatea sa de cesionar al unui drept de creanță existent în patrimoniul cumpărătorului-destinatar al mărfii transportate în baza conosamentului.

În consecință, instanța de drept comun din portul de descărcare a fost competentă să soluționeze acțiunea introdusă de vânzătorul-expeditor în sensul obligării armatorului-cărăuș la plata contravalorii cantității de marfă lipsă constatată la locul de destinație conform conosamentului.

Florin ALEXANDRU

comerț exterior

Cerințe ale reclamației calitative în vânzarea internațională

Potrivit Condițiilor generale de livrare C.A.E.R. 1968/1975, reclamațiile formulate de cumpărător în legătură cu marfa primită de la vânzător trebuie să îndeplinească, spre a produce efecte, anumite cerințe atît referitor la termenul în care pot fi valabil prezentate, cît și în ce privește conținutul lor.

Din punctul de vedere al termenului, este necesar, în conformitate cu § 72 pct. 1 (a) din C.G.L., ca reclamația referitoare la calitatea mărfii să fie formulată (de regulă) în decurs de 6 luni de la data livrării. Acest termen poate fi redus prin contractul de vânzare internațională în cazul livrării de legume și fructe proaspete (§ 72 pct. 2 din C.G.L.). În fine, dacă este vorba despre mărfuri pentru care se acordă garanție, reclamația trebuie formulată în maximum 30 de zile de la expirarea termenului de garanție, cu condiția ca defectele să fie descoperite în cursul perioadei de garanție.

Sanctiunea depășirii termenelor arătate — deosebit de gravă — constă în pierderea dreptului cumpărătorului de a mai obține pe cale arbitrală reparația prevăzută de C.G.L. În adevăr, potrivit § 72 pct. 3, întîrzierea în prezentarea reclamației „privează pe cumpărători de dreptul de a se adresa arbitrajului“.

Pe lângă cerința respectării termenelor arătate, dispozițiile C.G.L. instituie, de asemenea, obligația ca reclamația formulată de cumpărător să aibă un anumit **conținut minimal**. Determinarea datelor concrete pe care trebuie să le enunțe reclamația urmărește să asigure vânzătorului condițiile firești de documentare pentru ca, la primirea acesteia, să poată da un răspuns în cunoștință de cauză referitor la pretensele defecte ale mărfii livrate. Potrivit § 74 pct. 1 din C.G.L., reclamația trebuie să cuprindă cel puțin următoarele elemente :

a) denumirea mărfii conform contractului ; b) cantitatea pentru care se formulează reclamația ; c) numărul contractului ; d) date care să permită identificarea mărfii

reclamate, indicându-se în acest scop, referitor la mărfurile de masă datele privind transportul, iar referitor la alte mărfuri atît datele privind transportul cît și alte elemente concludente; e) fondul reclamației, cu alte cuvinte, lipsurile, calitatea necorespunzătoare, livrarea incompletă etc.; f) pretenția cumpărătorului constind în completarea cantității, înlăturarea defectelor, bonificări ale prețului, înlocuiri de produse.

Regimul sancțiunilor instituite de C.G.L. în cazul nerespectării cerințelor referitoare la **conținutul** reclamației este mai complex decît în ipoteza depășirii termenelor legale sau convenționale de către cumpărătorul nemulțumit de calitatea mărfurilor livrate.

În primul rînd, dispozițiile C.G.L. prevăd unele modalități pentru **remedierea** conținutului unei reclamații incomplete. Dacă îi lipsește unul dintre elementele minimale indicate mai sus, vânzătorul este obligat, potrivit § 74 pct. 2 din C.G.L., să comunice neîntîrziat cumpărătorului ce anume date suplimentare sînt necesare pentru întregirea reclamației. În cazul în care vânzătorul nu a trimis o atare încunoștiințare cumpărătorului, pierde dreptul de a obiecta ulterior că reclamația a fost lacunară.

Dacă însă vânzătorul a pretins printr-o comunicare scrisă o completare a reclamației, se naște în sarcina cumpărătorului o dublă obligație:

— el trebuie să satisfacă doleanțele vânzătorului, făcînd precizările cerute;

— în plus, îi revine sarcina să le transmită vânzătorului în termenele prevăzute de C.G.L.

Care este sancțiunea juridică a nerespectării acestor obligații?

Refuzul cumpărătorului de a aduce completările solicitate de vânzător echivalează (așa cum credem că rezultă implicit din coroborarea dispozițiilor § 72 și 74 din C.G.L.) cu lipsa unei reclamații valabile, sancțiunea fiind în acest caz pierderea dreptului de a acționa pe cale arbitrală.

Întîrzierea imputabilă cumpărătorului în transmiterea completărilor cerute de vânzător are un regim diferențiat. În această privință, prevederile § 74 pct. 3 din C.G.L. formulează o regulă generală, cît și una derogatorie, în favoarea cumpărătorului.

În conformitate cu **regula generală**, cumpărătorul trebuie să trimită vânzătorului completările solicitate în termenele stabilite de C.G.L. pentru prezentarea reclamației inițiale (de care ne-am ocupat anterior). Este o cerință destul de severă, însă pe care o socotim justificată. În adevăr, cumpărătorul trebuie în mod firesc să suporte consecințele neglijenței sale de a fi trimis vânzătorului o reclamație cu carențe. Dacă i s-ar acorda o prorogare în atari situații pentru a proceda la întregire, ar însemna să se încurajeze neatenția sau omisiunile voluntare în formularea reclamațiilor referitoare la calitatea mărfurilor. Sancțiunea cea mai normală o constituie refuzul de prelungire a termenelor în limita cărora cumpărătorul are obligația să-și completeze reclamația. El trebuie, așadar, în situațiile la care ne referim, să respecte întocmai termenele statornicite de § 72 pct. 1 și 2 din C.G.L., care se calculează, după cum s-a arătat, cu începere de la data livrării mărfii. Întîrzierea cumpărătorului este sancționată, conform § 72 pct. 3 din C.G.L. cu decăderea sa din dreptul de a sesiza arbitrajul de comerț exterior.

Acest regim sever suferă însă o serioasă atenuare, în baza **regulii derogatorii** înscrisă în C.G.L., de cîte ori cererea vânzătorului pentru completarea reclamației calitative este primită atît de tîrziu de către cumpărător, încît nu ar mai avea practic posibilitatea să o întregească în termenele stabilite de C.G.L. pentru prezentarea reclamației inițiale. În atari situații, cauzate din culpa vânzătorului, ar fi nedrept ca urmările prejudiciabile să le suporte cumpărătorul. Tocmai de aceea, prevederile C.G.L. i-au acordat o prorogare justificată de termen, de cîte ori cumpărătorul a primit cererea vânzătorului pentru completarea reclamației în momentul cînd termenul înăuntrul căruia aceasta trebuie formulată expirase sau rămăseseră numai 7 zile pînă la data expirării. În asemenea situații de vădită întîrziere a vânzătorului în executarea obligațiilor sale, cumpărătorul este în drept, potrivit § 74 pct. 3 din C.G.L., să întregească elementele reclamației în decurs de 7 zile de la primirea cererii de completare, „îndiferent de expirarea termenului pentru formularea reclamației”, cum se exprimă textul citat.

În cazurile la care ne referim operează în favoarea cumpărătorului o adevărată „repunere în termen”, în sensul că acesta beneficiază de un răgaz adițional de 7 zile, care așa cum s-a arătat se calculează (independent de data livrării mărfurilor) de la primirea cererii vânzătorului pentru completarea reclamației. Cumpărătorul poate prin urmare să se prevaleze de termenul suplimentar de 7 zile, pe care i-l acordă dispoziția derogatorie din § 74 pct. 3 din C.G.L., în cazurile în care cererea de completare a reclamației referitoare la calitatea mărfii i-a parvenit:

— după mai mult de 172 de zile de la data livrării mărfii (așa cum rezultă din § 72 pct. 1 (a), coroborat cu § 74 pct. 3 din C.G.L.);

— după mai mult de 22 de zile de la expirarea termenului de garanție (la mărfurile pentru care se acordă asemenea garanție), însă cu condiția ca defectele să fie descoperite în cursul perioadei de garanție, așa cum rezultă din § 72 pct. 1 (c), coroborat cu § 74 pct. 3 din C.G.L.;

— cu cel mult 7 zile înainte de expirarea termenelor de reclamație stabilite de contractanți referitor la legumele și fructele proaspete perisabile (cum rezultă din § 72 pct. 3, coroborat cu § 74 pct. 2 din C.G.L.).

Dacă însă cumpărătorul depășește și acest termen de grație, instituit prin dispoziția derogatorie din § 74 pct. 3, sancțiunea constă în decăderea sa din dreptul la acțiunea arbitrală.

Reglementările din C.G.L. la care ne-am referit relevă preocuparea de a se asigura, și în domeniul reclamațiilor calitative, un echilibru contractual echitabil în raporturile dintre vânzător și cumpărător, recurgîndu-se la sancțiuni diferențiate, în funcție de răspunderea fiecărui partener, întemeiată pe culpă proprie.

Prevederile C.G.L. din această materie nu reglementează însă distinct consecințele juridice care decurg din faptul că precizările date de cumpărător în completarea reclamației inițiale ar fi totuși — potrivit opiniei vânzătorului — incomplete sau necorespunzătoare. Se ridică astfel problema dacă asemenea lacune pot fi asimilate cu refuzul de completare a reclamației, atrăgînd deci pierderea dreptului la acțiunea arbitrală.

Considerăm că soluționarea problemei semnalate implică o apreciere în fapt, de speță, iar nu un răspuns de ordin general, deoarece circumstanțele pot fi infinite de variate. Pare deci justificată poziția adoptată de C.G.L., care nu au înțeles să se ocupe de o asemenea ipoteză. Puterea de decizie aparține organului de jurisdicție, care va putea ajunge uneori la concluzia că omisiunea se învederează a fi minimă și ca atare irelevantă sau, dimpotrivă, că este esențială, urmînd să fie asimilată cu refuzul cumpărătorului de a-și întregi reclamația calitativă în termen, ceea ce va atrage decăderea sa din dreptul de acțiune.

Un alt aspect pe care dispozițiile C.G.L. nu l-au avut în vedere privește **regimul probator** în cadrul reclamațiilor calitative.

În această privință, s-a pus în practică problema dacă încumbă cumpărătorului să producă doada defectelor mărfii în aceleași termene în care este obligat de prevederile § 72 pct. 1 și 2 din C.G.L. să prezinte vânzătorului reclamația calitativă sau eventual în limita prorogărilor acordate în acest scop potrivit § 74 pct. 3 din C.G.L. Dacă s-ar putea deduce prin interpretare din reglementările citate ale C.G.L. o asemenea obligație în sarcina cumpărătorului, ea ar atrage pe cale de consecință și sancțiunea decăderii sale din dreptul de a acționa pe cale arbitrală, de cite ori ar prezenta tardiv proba defectelor mărfii livrate.

Comisia de arbitraj de la București a examinat problema semnalată în litigiul soluționat prin hotărîrea nr. 189 din 15 iulie 1980. Diferendul avea de obiect pretinsele defecte ale unor butoni de poliester, livrați la export. Reclamația calitativă fusese introdusă în limita termenului de 6 luni prevăzut de § 72 din C.G.L. de către cumpărătorul din Sofia (R.P.B.). Vânzătorul a obiectat însă că reclamația era inefficientă, deoarece avea la bază o expertiză tehnică improprie și anume fusese efectuată cu reactivul tetraclorură de etilen, iar nu tetraclorură de carbon, după cum se convenise prin contractul extern de vânzare, încheiat între părți la 3 martie 1979. În consecință, vânzătorul a solicitat decăderea cumpărătorului din dreptul de a se adresa C.A.B. cu cererea de penalități, considerînd că reclamația nu satisface cerințele minimale instituite de prevederile C.G.L.

Organul arbitral nu a admis acest punct de vedere, arătînd pe drept cuvînt în motivarea hotărîrii nr. 189/1980 că prevederile § 72 din C.G.L. „nu leagă calculul termenului de decădere de existența la data cererii de penalități a unor probe complete“.

Dealtfel, în speță cumpărătorul din R.P.B. a efectuat ulterior expertiza tehnică cu reactivul convenit prin contract, comunicînd vânzătorului român rezultatele printr-o adresă, care însă, raportată la data livrării, depășise termenul de 6 luni prevăzut de § 72 din C.G.L.

Această întîrziere nu a fost totuși în speță de natură să atragă decăderea din dreptul de a acționa pe cale arbitrală, deoarece așa cum a reținut în mod judicios C.A.B., „problema probatorie fiind o chestiune de fond, se discută cu ocazia arbitrajului litigiului, singura exigență a textului § 72 din C.G.L. fiind ca cumpărătorul să denunțe înăuntrul termenului de 6 luni viciile mărfii, care o fac necorespunzătoare calitativ“.

Împărtășind soluția arbitrală citată, ni se pare nece-

sar să adăugăm că prevederile § 72 din C.G.L. nu instituie sub nici o formă obligația cumpărătorului de a administra toate probele referitoare la calitatea mărfii care i-a fost livrată, pînă la data cînd expiră termenele de prezentare a reclamației.

Nici prevederile § 76 din C.G.L. nu ar autoriza o altă concluzie decît cea adoptată de organul arbitral. Acest text impune vânzătorului să răspundă cumpărătorului asupra fondului reclamației în termenul prevăzut de contractul de livrare a mărfii sau, în lipsa unei asemenea clauze, în decurs de maximum 60 de zile de la primirea reclamației (respectiv 90 de zile, dacă este vorba despre uzine și instalații complexe), sub sancțiunea de a trebui, în caz contrar, să suporte taxele arbitrale, indiferent de soluția litigiului, cu alte cuvinte chiar dacă acțiunea cumpărătorului va fi respinsă de către organul de jurisdicție (§ 76 pct. 2 din C.G.L.).

Ținînd seama de prevederile citate din C.G.L. s-ar putea discuta dacă vânzătorul are posibilitatea să se pronunțe în fond asupra temeiniciei reclamației calitative, în situația în care — așa cum s-a întîmplat în speța evocată — cumpărătorul se mărginește (cel puțin inițial) să conteste calitatea mărfii, însă fără să se sprijine pe probe concludente.

În această fază prearbitrală, cu caracter amiabil, ni se pare că nimic nu se opune ca vânzătorul să examineze reclamația în funcție de dovezile pe care cumpărătorul i le-a putut aduce la cunoștință pînă la data respectivă. Ar fi dealtfel nerațional să se pretindă probe exhaustive referitor la defectele mărfii, anterior sesizării organului arbitral. Pentru a-și formula răspunsul la reclamația calitativă în raport cu probele de care cumpărătorul dispune pînă la expedierea acesteia, vânzătorul poate să se încadreze fără nici o dificultate în limita termenelor prevăzute de § 76 din C.G.L.

În fine, nu trebuie pierdut din vedere faptul că probele pot fi completate în instanța de arbitraj. În sensul arătat, art. 11 (f) și art. 18 al. 2 din Regulamentul privind organizarea și funcționarea C.A.B. (aprobat prin Decretul nr. 18 din 15 februarie 1976) precizează că atît acțiunea cît și întîmpinarea trebuie să specifice probele pe care se sprijină fiecare parte litigantă, iar art. 37 reglementează modul de administrare a dovezilor în cursul procedurii arbitrale, acordînd, explicit C.A.B. și dreptul de a dispune din oficiu efectuarea unor noi probe, pe care le consideră necesare. Aceasta este însă o fază vădit ulterioară momentului cînd trebuie prezentată reclamația calitativă.

Din toate aceste argumente rezultă că în speța examinată vânzătorul nu avea nici o justificare să pretindă cumpărătorului efectuarea unor probe complete, referitoare la eventualele defecte ale mărfii livrate, în limita termenelor de prezentare a reclamației calitative și mai ales nu se putea cere decăderea sa din dreptul la acțiunea arbitrală, fiindcă întîrziase. Termenele pentru administrarea probelor nu se confundă cu termenele de prezentare a reclamației calitative. Vânzătorul întîrziase, dar nu în raport de termenele pentru administrarea probelor, ci în raport de termenele pentru prezentarea reclamației, care nu aveau legătură cu problema atestărilor necesare în vederea exactei aprecieri a calității mărfii livrate.

dr. O. CĂPĂȚINA

conceptul de drept al comerțului internațional

Dreptul comerțului internațional este știința care cuprinde și cercetează normele de drept și uzanțele ce reglementează instituțiile și raporturile juridice care iau naștere în sfera relațiilor de schimb și cooperare economică internațională. Această știință multidisciplinară este denumită diferit, în literatura de specialitate, și anume: Drept internațional privat comercial, Drept internațional comercial și Drept comercial internațional. Considerăm că nici una din aceste denumiri nu răspunde exact materiei juridice pe care o cuprinde și o studiază.

Denumirea cea mai adecvată și care dă expresie specificului materiei pe care o studiază este aceea de drept al comerțului internațional; comerțul internațional, realitate obiectivă, constituie obiectul acestei materii juridice care asamblează — cum vom vedea — norme de drept intern, organizând și reglementând comerțul exterior al fiecărui stat, norme conflictuale aplicabile raporturilor juridice de comerț exterior și norme de drept internațional public aplicabile relațiilor comerciale dintre statele suverane.

În procesul organizării și desfășurării activității de comerț exterior și de cooperare economică și tehnico-științifică internațională ia naștere o pluralitate și varietate de raporturi juridice. Unele dintre aceste raporturi se nasc între state, ca purtătoare ale suveranității, și sînt cirmuite de normele dreptului internațional public contemporan. Alte raporturi juridice se stabilesc între state ca titulare ale suveranității, pe de o parte, și subiecte de drept nepurtătoare de suveranitate, persoane fizice și persoane juridice, pe de altă parte. Astfel de raporturi se caracterizează prin subordonarea subiectelor nesuverane față de statul suveran și sînt guvernate de normele dreptului administrativ, dreptului financiar etc. În sfîrșit, există raporturi juridice care se stabilesc între persoane (fizice sau persoane juridice), din state diferite, pe baza principiului egalității de drept a acestora, raporturi care sînt reglementate de normele dreptului internațional privat, dreptului civil ori dreptului comercial, în țările în care dreptul comercial este conceput ca o ramură de-sine-stătătoare a sistemului juridic.

În această lumină, dreptul comerțului internațional nu poate fi conceput ca o ramură autonomă a dreptului intern sau a dreptului internațional ci ca o materie juridică interdisciplinară, îmbrățișînd reglementări de natură variată — drept internațional public, drept internațional privat, drept civil, drept administrativ etc., reglementări reunite prin obiectul lor social și juridic: disciplina raporturilor care se nasc în cadrul comerțului internațional. În condițiile societății contemporane, mai ales datorită revoluției tehnico-științifice mondiale, noțiunea de comerț internațional devine sinonimă cu aceea de colaborare economică internațională, îmbrățișînd alături de raporturile comerciale internaționale propriu-zise — raporturi ce se nasc pe baza vânzării internaționale sau schimbului de mărfuri și a actelor juridice strîns legate de acestea — și raporturile de cooperare economică și tehnico-științifică internațională.

Intr-un sens mai restrîns dreptul comerțului internațional are ca obiect relațiile patrimoniale între persoane fizice și persoane juridice pe baza egalității de drept, relații care se nasc în cadrul colaborării economice internaționale.

Plecînd de la sfera de cuprindere a dreptului comerțului internațional, conchidem că intră în obiectul său de cercetare instituțiile de drept privind: subiecții (participanții) la schimburile economice internaționale — comercianți persoane fizice și juridice (societățile comerciale); intermediarii și formele de intermediere în comerțul internațional; titlurile de credit și funcțiile lor; proprietatea industrială; piețe caracteristice de schimb — bursele de mărfuri și valori; contractele comerciale bancare și de finanțare a comerțului internațional; contractele comerciale de vânzare-cumpărare internațională; contracte comerciale privind transferul de tehnologie; contractele de transporturi și asigurări internaționale.

Forma scrisă a contractelor comerciale internaționale

Potrivit legislației noastre — L. 1/1971, art. 28 și L. 71/1969, art. 62 —, contractele comerciale internaționale se încheie în formă scrisă (indiferent de locul încheierii lor, în țară sau în străinătate). Este important de reținut că forma scrisă este necesară atît pentru contractul inițial, cit și pentru orice modificare ulterioară adusă acestuia. Forma scrisă este, după părerea generală, exprimată în literatura noastră de specialitate și confirmată de practica Comisiei de arbitraj de la București, o condiție esențială care afectează însăși validitatea contractului. Contractelor comerciale internaționale, încheiate cu parteneri din străinătate, nu li se aplică deci regula conflictuală *locus regit actum*, prevăzută de art. 2 alin. 3 C. civ., potrivit căruia „forma exterioară a actelor este supusă legilor țării unde se face actul“.

Considerăm util acum să arătăm modalitățile sub care se poate concretiza, în scris, un asemenea contract:

— regula generală este forma clasică a proiectului de contract elaborat de ofertantul-furnizor, ale cărui elemente și clauze capătă forme definitive pe parcursul negocierilor și, în final, prin semnarea de către părți; în asemenea situații ne aflăm în fața unui înscris unic;

— în practică este destul de frecventă modalitatea de încheiere a contractelor prin confirmarea scrisă a ofertei de către destinatarul-beneficiar, evident fără modificarea elementelor prevăzute de către ofertant;

— o și mai mare sferă de aplicare, ca modalitate de contractare, constatăm că are confirmarea de către furnizori a comenzilor emise de beneficiari.

În literatura de specialitate se subliniază faptul că acceptarea ofertei de către destinatar poate fi expresă, precum și prin manifestarea voinței de a contracta pe alte căi, cum ar fi începutul de executare a contractului respectiv în condițiile elementelor cuprinse în ofertă (expedierea în avans a prețului etc.). Această soluție, care corespunde exigențelor comerțului internațional, este motivată de prevederile art. 1048 C. civ. brazilian, art. 1327 C. civ. italian, art. 6 C. elvețian al obligațiilor și art. 2—206 C. com. uniform S.U.A.

AL. D.

contract economic

Confirmarea cazurilor de forță majoră

Legea nr. 71/1969 reglementează — în urma modificării și completării ei prin Legea nr. 3/1979 — analizarea și confirmarea cazurilor de forță majoră de către Comitetul de Stat al Planificării și Ministerul Aprovizionării Tehnico-Materiale și Controlului Gospodării Fondurilor Fixe.

Problema care s-a ridicat, în aplicarea dispozițiilor art. 46 alin. II din menționata lege — ce constituie sediul materiei — este dacă procedura analizării și confirmării cazurilor de forță majoră se aplică la toate contractele economice ori numai la cele de furnizare.

Soluția la care s-a oprit practica arbitrală rezultă din următoarele considerente ale Deciziei primului arbitru de stat nr. 412/1980: „Confirmarea cazurilor de forță majoră de către C.S.P. sau M.A.C.F. are loc potrivit art. 46 alin. II din Legea contractelor economice nr. 71/1969, modificată și completată prin Legea nr. 3/1979, numai în situația contractelor economice de livrare.

În speță fiind un contract de transport, M.A.C.F. nu confirmă cazul de forță majoră“.

Rezultă deci, că cerința confirmării cazurilor de forță majoră de către organele menționate există numai în legătură cu contractele de furnizare.

Dar, așa cum s-a reținut prin Decizia primului arbitru de stat nr. 365/1980, nu toate produsele care formează obiectul contractelor de furnizare fac parte din categoria acelorora pentru care forța majoră se analizează și se confirmă de către organele citate. Referitor la produsele în cauză, se arată în decizia menționată, că ele „nu se încadrează printre cele prevăzute în ultimul alineat al articolului citat, nefiind necesară analizarea și confirmarea cazurilor de forță majoră...“

În atare situație, arbitrajul analizând actele și probatoriul administrat a constatat întrunite condițiile cerute de lege pentru ca împrejurările invocate și dovedite să o exonereze de răspundere pe pirtă“.

Deci, obligativitatea confirmării cazurilor de forță majoră nu există cu privire la toate contractele de furnizare, ci în raport cu obiectul concret al fiecărui contract în parte.

Réferitor la incidența dispozițiilor art. 14 alin. II din Legea nr. 71/1969, s-a pus și problema aplicării acestor dispoziții în timp. Cu alte cuvinte, arbitrajul a trebuit să se pronunțe asupra împrejurării dacă confirmarea cazurilor de forță majoră de către organele menționate se cere și pentru împrejurările ivite anterior intrării în vigoare a Legii nr. 3/1979 (14 iulie 1979), ori numai pentru împrejurările ivite posterior acestei date.

Din Decizia primului arbitru de stat nr. 21/1980 rezultă că pentru cazurile de forță majoră contractate anterior datei de 14 iulie 1979 nu este necesară confirmarea organelor amintite, asemenea împrejurării urmînd să fie luate în considerare de organele arbitrale și să li „se dea efec-

tele pe care legea le prevedea la data încheierii lor și pe care părțile le-au avut în vedere la data încheierii contractului“.

Prin Ordinul M.A.C.F. nr. 222/1979, a fost organizată procedura de confirmare a cazurilor de forță majoră de către acest minister. În cadrul acestei proceduri unitatea socialistă furnizoare la care a intervenit cazul de forță majoră nu este în drept să se adreseze direct M.A.C.F. în vederea obținerii confirmării. Acest minister nu poate fi sesizat decît de organul central tutelar al unității furnizoare în cauză.

În acest fel, organul tutelar se află în situația de a putea verifica el realitatea și concludența împrejurărilor invocate și va sesiza M.A.C.F. numai în măsura în care consideră întemeiate susținerile unității subordonate în ceea ce privește existența și efectul cazului de forță majoră.

Confirmările cazurilor de forță majoră, date de C.S.P. și M.A.C.F., sînt avute în vedere de către organele arbitrale cu prilejul rezolvării litigiilor.

În măsura în care confirmarea este dată pentru o anumită cantitate de produse, fără precizarea contractelor a căror executare a fost afectată de cazul de forță majoră confirmat, considerăm că arbitrajul trebuie să administreze probele corespunzătoare pentru a putea determina incidența cazului de forță majoră asupra raportului contractual ce formează obiectul litigiului. În astfel de situații, aprecierea acestui aspect implică, în opinia noastră, luarea în considerare a tuturor obligațiilor contractuale de livrare a produsului respectiv pe care le-a avut unitatea furnizoare-pirtă în perioada care formează obiectul litigiului. Numai în acest fel se va putea determina incidența cazului de forță majoră asupra executării contractului respectiv pentru a se trage, apoi, concluzii corespunzătoare în privința răspunderii patrimoniale.

I. ICZKOVITS

financiar

Aspecte privind plata contravalorii unor lucrări de construcții-montaj

În conformitate cu art. 96 alin. 1 din Legea nr. 2 pentru modificarea și completarea Legii finanțelor nr. 9/1972, „sînt interzise angajarea de cheltuleli, contractarea de lucrări ori de livrări pentru investiții, înainte de includerea lor în planul național unic de dezvoltare economico-socială și de aprobarea documentației tehnico-economice potrivit legii, precum și începerea de lucrări înainte ca organele bancare să se fi pronunțat asupra legalității acestor cheltuleli, în afară de cazurile în care prin dispozițiile legale se prevede altfel“.

Dispoziția mai sus-reprodusă prezintă o importanță deosebită pentru configurarea regimului juridic al investițiilor și îndeosebi a contractelor economice prin care se realizează investițiile. Avem în vedere contractul de antrepriză pentru lucrări de construcții-montaj și contractul de furnizare a utilajelor destinate investițiilor.

Din economia normei sus-menționate, rezultă dubla interdicție a încheierii contractelor economice prin care se realizează investițiile înainte de aprobarea investițiilor, precum și a executării acestor contracte anterior admiterii lor la finanțare ori creditare.

În alți termeni vorbind, încheierea contractelor economice prin care se realizează investițiile este condiționată de existența unor premise în planul de investiții, iar executarea lor de existența unor premise concordante (cu planul de investiții) în planurile financiare și de credit.

În temeiul art. 96 alin. 1 din Legea finanțelor modificată și completată, contractelor economice prin care se realizează investițiile le sînt aplicabile un fond de reguli comune, care le particularizează în raport cu dreptul comun al contractelor economice.

În cele ce urmează vom analiza pe baza textului precitat, dar și a altor prevederi legale, problema plății contravalorii unor lucrări de construcții-montaj executate cu depășirea valorii aprobate a obiectivului de investiții.

Intr-un litigiu, soluționat de Arbitrajul de Stat Central, reclamantul-constructor a solicitat prin acțiunea introdusă obligarea pîritului-beneficiar la plata contravalorii unor lucrări de construcții-montaj executate în plus în raport cu prevederile documentației pe baza căreia contractul s-a perfectat.

Expertiza tehnică efectuată din dispoziția organului arbitral a constatat că, într-adevăr, antreprenorul a executat pe baza notelor de comandă emise de către beneficiar o serie de lucrări suplimentare în raport cu documentațiile de execuție și deviz; în schimb, alte lucrări din documentație nu au fost executate de către constructor. Totuși — se reține în expertiză — valoarea lucrărilor suplimentare depășește considerabil valoarea lucrărilor la care s-a renunțat. Drept urmare, în litigiu a rămas problema decontării diferenței între notele de comandă suplimentare și notele de renunțări.

Reținînd că lucrările suplimentare nu au fost admise la finanțare în condițiile legii și că prin realizarea respectivelor lucrări s-a ajuns la depășirea valorii aprobate a investiției, Arbitrajul a respins acțiunea antreprenorului de obligare a beneficiarului la plata prețului lucrărilor care nu au fost executate cu respectarea prevederilor legale în vigoare.

Hotărîrea pronunțată, a fost menținută prin Decizia P.A.S. nr. 2186 din 26 septembrie 1980.

În ceea ce privește respingerea prin hotărîre a pretențiilor constructorului la plata prețului lucrărilor suplimentare, sînt de menționat următoarele:

Interdicția contractării de lucrări înainte de includerea lor în planul național unic de dezvoltare economico-socială și de aprobarea documentației conține, evident, și interdicția executării unor lucrări peste valoarea aprobată prin plan. Tot astfel, interzicerea executării unor lucrări anterior admiterii lor la finanțare ori creditare implică și opreliștea depășirii valorii admise la finanțare sau creditare de către organul bancar competent.

Dar ceea ce rezultă implicit din interpretarea logică a art. 96 alin. 2 din legea finanțelor, modificată și completată, este expres prevăzut de pct. 8 din Normele privind conținutul, avizarea și aprobarea documentațiilor tehnico-economice pentru investiții și a proiectelor de sistematizare, anexa nr. 2 la H.C.M. nr. 900/1970, care prevede că: „Valoarea lucrărilor înscrise în devizele la proiectele de execuție pe obiecte și capitole de cheltuieli trebuie să se înscrie în valorile corespunzătoare prevăzute în devizul general la studiul tehnico-economic aprobat. În cazul cînd valoarea devizelor la proiectele de execuție, pentru unele obiecte sau capitole de cheltuieli, depășește prevederile din devizul general pentru obiectele și cheltuielile respective, diferențele se pot acoperi — cu aprobarea conducerii organului titular sau a conducerii unităților în subordinea acestora, conform competențelor de aprobare stabilite prin anexa nr. 1, din economiile realizate la celelalte obiecte și capitole de cheltuieli prevăzute în partea I a devizului general, cu condiția respectării valorii totale a investiției și a celorlalți indicatori tehnico-economici aprobați“.

În cadrul actualei metodologii de planificare a investițiilor aprobate prin Decretul nr. 420/1976 privind elaborarea, avizarea și aprobarea documentațiilor tehnico-economice pentru investiții, fundamentarea și introducerea în plan a investițiilor nu se mai face pe baza studiilor tehnico-economice, ci a notelor de comandă.

Obligativitatea respectării valorii aprobate a investiției instituită prin punctul mai sus-citat în faza elaborării documentației de execuție este, desigur, pe deplin valabilă și în faza următoare a executării obiectivului de investiții.

Reglementări în sensul rezolvării la care s-a oprit organul arbitral sînt conținute și în instrucțiunile comune CSCAS—MF nr. 7/1967.

Astfel, potrivit pct. 24 din instrucțiuni: „Este interzisă începerea executării lucrărilor fără finanțare deschisă“. Trebuie adăugat, că aceste prevederi vizează și depășirea valorii admise la finanțare.

Executarea unor lucrări suplimentare în raport cu documentația de execuție, precum și renunțarea la execuția unor lucrări contractate se poate efectua prin acordul comun al părților, pe bază de note de comandă suplimentară și note de renunțări. În virtutea pct. 41 din instrucțiuni, notele de comandă suplimentară urmează același regim ca și contractul de antrepriză, trebuind să fie depuse la bancă în vederea admiterii lor la finanțare ori creditare, beneficiarul fiind răspunzător pentru asigurarea decontării.

Împrejurarea că beneficiarul — obligat să asigure finanțarea sau creditarea notelor de comandă suplimentară — nu a asigurat finanțarea ori creditarea lucrărilor executate peste prevederile contractului, nu legitimează concluzia că antreprenorul ar fi îndreptățit să încaseze contravaloarea lucrărilor executate cu depășirea valorii aprobate a investiției, fiindcă interdicția depășirii valorii aprobate a investiției prevăzută de art. 96 alin. 1 din Legea finanțelor, modificată și completată, are indiscutabil caracterul unei norme imperative ce nu poate fi nesocotită nici de părți și nici de Arbitrajul de Stat Central. Competența aprobării investițiilor aparține în exclusivitate organelor de planificare prevăzute de lege (Decretul nr. 420/1976, anexa nr. 5), iar Arbitrajul de Stat Central nu este organ de plani-

ficare în accepțiunea obișnuită a cuvântului. Dealtfel, constructorul nu trebuia să accepte să execute lucrările din notele de comandă suplimentare care nu au fost admise la finanțare ori creditare în condițiile legii.

Nu a putut fi luată în considerație nici solicitarea antreprenorului — formulată prin cererea de reabilitare introdusă — ca beneficiarul să fie obligat la plata contravalorii lucrărilor în discuție cu titlu de daune, în temeiul principiului îmbogățirii fără just temei, deoarece în acest fel s-ar fi ajuns la eludarea unor dispoziții imperative.

În concluzie, obligarea beneficiarului la plata contravalorii unor lucrări executate peste valoarea aprobată a investiției nu este admisibilă nici direct, cu titlu de preț, și nici indirect, cu titlu de daune, pe baza altor temeiuri de drept (îmbogățire fără just temei).

dr. M. MIHAIL

Garanția în numerar

Gestionarul are obligația de a constitui o garanție în numerar. Ministerele și celelalte organe centrale pot extinde obligația de a constitui garanția în numerar și asupra altor categorii de persoane încadrate care minuesc bunuri, cu excepția celor ce primesc bunuri spre a le folosi în îndeplinirea atribuțiilor de serviciu.

Nu este obligat să constituie garanția în numerar cel care înlocuiește temporar un gestionar sau cel căruia i se încredințează o gestiune pe o perioadă de cel mult 60 de zile până la numirea unui gestionar.

Persoanele care au încheiat contract cu întreprinderile de stat sau cooperativele pentru luarea în gospodărire și gestiune a unor unități prestatoare de servicii sînt obligate a constitui garanția în numerar.

Garanția în numerar va fi de minimum o retribuție tarifară și de maximum trei retribuții tarifare lunare, fără însă a depăși valoarea bunurilor încredințate.

Pentru gestionarii retribuți pe bază de cotă procentuală, cuantumul minim va fi echivalent cu câștigul mediu pe o lună, iar cel maxim cu venitul mediu pe 3 luni.

Garanția în numerar se reține în rate lunare de 1/10 din retribuția tarifară lunară sau din venitul mediu pe o lună, după caz. Dacă, din cauza altor rețineri, ratele în contul garanției în numerar nu pot fi reținute, gestionarul este obligat să le depună.

Pentru personalul încadrat temporar, altul decît cel ce înlocuiește temporar pe gestionar sau cel căruia i se încredințează o gestiune pe o perioadă de cel mult 60 de zile până la numirea unui gestionar, precum și pentru cel încadrat sezonier se pot stabili rate mai mari sau chiar pot fi obligați ca, înainte de încredințarea gestiunii, să depună integral garanția în numerar.

În cazuri justificate, ministerele și celelalte organe centrale pot stabili constituirea de garanții în numerar inferioare retribuției tarifare lunare (ori venitul lunar, după caz) sau scutirea de garanție.

În situația cînd sumele depuse drept garanție au fost ridicate în întregime sau în parte de unitatea socialistă păgubită, gestionarul este obligat să reintregească garanția

în numerar în rate lunare de 1/3 din retribuția tarifară sau din câștigul mediu lunar.

Garanția în numerar se depune de unitatea socialistă la C.E.C., înscriindu-se într-un carnet de consemnare pe numele gestionarului, care se păstrează de unitate.

Garanția în numerar și dobînda aferentă pot fi ridicate de gestionarul titular al carnetului C.E.C. :

- la încetarea contractului său de muncă ;
- la trecerea într-o funcție pentru care legea nu cere garanție, în situația în care nu a cauzat o pagubă sau cînd aceasta a fost acoperită în întregime.

În cazul transferării gestionarului la o altă unitate tot într-o funcție de gestiune, carnetul completat la zi va fi remis la noul loc de muncă.

Garanția în numerar trebuie recalculată periodic în funcție de schimbările intervenite în retribuția tarifară a gestionarului, precum și de specificul și valoarea bunurilor gestionate. În cazul în care, în urma recalculării este necesară completarea garanției în numerar se va proceda la reținerea de rate lunare de 1/10 din retribuția tarifară lunară sau din câștigul mediu pe o lună, după caz.

Dacă garanția depusă este mai mare decît garanția recalculată, diferența se eliberează gestionarului în cel mult 10 zile.

Dacă din cauza altor rețineri, ratele lunare în contul garanției în numerar recalculate nu pot fi reținute sau gestionarul nu le depune, va fi trecut în altă funcție, ori dacă aceasta nu este posibil se va proceda la desfacerea contractului său de muncă pentru motiv ce nu-i este imputabil.

În cazul în care gestionarul a cauzat o pagubă în gestiune la locul său de muncă, dacă în termen de o lună de la obținerea titlului executoriu definitiv nu se poate acoperi integral paguba prin depunerea numai de către gestionar, unitatea va acoperi paguba din garanția în numerar constituită în favoarea sa. În acest scop se va depune la Filiala C.E.C. titlul executor definitiv, în copie certificată de unitate, precizîndu-se în adresa de înalntare suma din garanție care urmează să fie virată pentru acoperirea integrală a pagubei.

Prin titluri executorii definitive, în sensul legii, se înțeleg : decizia de imputare comunicată datornicului și necontestată în termenul legal ; angajamentul de plată scris asumat de autorul pagubei ; hotărîrile comisiilor de judecată împotriva cărora nu s-a făcut plîngerea în termen (art. 41, alin. ultim din Legea nr. 58/1969) ; hotărîrile comisiilor de judecată date în litigii, al căror obiect are o valoare ce nu depășește 1000 lei (art. 43, alin. 1 din Legea nr. 59/1969) ; hotărîrile judecătorilor date ca urmare a plîngerilor făcute împotriva hotărîrilor comisiilor de judecată (art. 41, al. 2 din Legea nr. 59/1969) ; hotărîrile instanțelor de fond care n-au fost atacate cu recurs, sau chiar atacate cu recurs, dacă judecata acestuia s-a perimat sau recursul s-a respins (art. 377, pct. 1 din Codul de procedură civilă) ; hotărîrile date de instanțele de recurs prin care acestea rezolvă fondul pricinii (art. 377, pct. 2 din Codul de procedură civilă).

Nici o altă persoană, fizică sau juridică, în afară de unitatea păgubită, la care este constituită garanția, nu se poate îndestula prin urmărirea acestei garanții. Sîntem, așadar, nu în prezența unui drept de preferință, ci a unui drept de creanță exclusiv al organizației socialiste asupra

garanției în numerar. Nici o altă unitate sau persoană nu poate urmări garanția în numerar, chiar prin creanțe privilegiate (pensii de întreținere etc.), dat fiind destinația specială a acesteia. Prejudiciile aduse unității de către un gestionar, dar care nu sînt în legătură cu conservarea și administrarea bunurilor nu pot fi acoperite din garanția în numerar, ci prin rețineri din retribuție, conform prevederilor Codului muncii, în baza deciziei de imputare sau a angajamentului scris de plată.

Garanția în numerar are o afecțiune specială stabilită prin lege: de a servi la acoperirea eventualelor pagube din gestiune. Prin consecință, unitatea nu-și poate acoperi pagubele din garanția în numerar cînd ele nu se referă la gestiune.

Reglementare, Legea nr. 22/1969.

dr. C. JORNESCU

transporturi

Reclamația administrativă în Convenția S.M.G.S.

Reclamațiile administrative introduse la calea ferată produc multiple efecte pe lângă declanșarea cercetărilor menite să ducă la rezolvarea operativă și justă a pretențiilor formulate în temeiul contractului de transport.

Astfel, în cadrul Convenției S.M.G.S., acțiunea împotriva cărăușului poate fi intentată numai după prezentarea reclamației administrative, respectiv după rezolvarea ei nefavorabilă sau nerezolvarea ei în cadrul termenului legal.

Pentru a se putea adresa arbitrajului, nu este suficient ca partea îndreptățită să introducă, în prealabil, orice reclamație, ci una care să îndeplinească condițiile prevăzute în convenția amintită.

De pildă, art. 28 din convenția la care se face referire prevede că prezentarea de către destinatar a reclamației în cazul pierderii parțiale a mărfii este condiționată de prezentarea scrisorii de trăsură și a procesului verbal comercial.

După cum s-a reținut prin Decizia primului arbitru de stat nr. 352/1980, introducerea reclamației administrative fără scrisoarea de trăsură internațională lipsește partea de posibilitatea obținerii daunelor pe calea acțiunii arbitrale: „În aceste condiții reclamația administrativă și acțiunea împotriva cărăușului sînt inadmisibile, situație în care respingerea acțiunii față de cărăuș s-a făcut întemeiat”.

Această soluție atrage atenția asupra necesității respectării de către unitățile socialiste a condițiilor legale de introducere a reclamațiilor administrative. Contrar, se ajunge la imposibilitatea recuperării daunelor de la cărăuș.

În interpretarea dispozițiilor legale care reglementează materia, practica arbitrală a adoptat soluții nuanțate, adecvate unor situații particulare.

Așa cum s-a reținut prin Decizia primului arbitru de stat nr. 434/1980, în lipsa specificației furnizorului extern și a stabilirii cantității expediate — în speță — destinatarul a reclamat la cărăuș, la 26 mai 1979, în cadrul termenului de prescripție prevăzut de art. 30 din Convenția S.M.G.S., numai lipsa cantității de 1300 buc. lame.

Primind ulterior specificația furnizorului extern, destinatarul a constatat că lipsa este mai mare, motiv pentru care și-a suplimentat reclamația.

S-a decis că suplimentarea reclamației nu este tardivă deoarece „această reclamație din 10 octombrie 1979 trebuie considerată ca o completare a celei din 26 mai 1979, referindu-se la același transport, iar completarea a fost determinată de însăși culpa cărăușului care nu i-a predat specificația ce a însoțit scrisoarea de trăsură astfel...”

După cum arătam mai sus, respingerea reclamației administrative, îndreptățeste, în cadrul Convenției S.M.G.S., intentarea acțiunii față de calea ferată. Această consecință se produce numai atunci cînd existînd o reclamație completă, s-a comunicat soluția de respingere a ei. O adresă prin care M.T.Tc. învederează necesitatea completării reclamației în vederea rezolvării ei nu echivalează cu respingerea reclamației administrative.

În acest sens, prin Decizia primului arbitru de stat nr. 424/1980, s-au reținut următoarele: „Susținerea petiționarei în sensul că reclamația intentată cu adresa nr. 8812 din 9 iulie 1979 a fost rezolvată negativ de M.T.Tc. cu adresa nr. 14/417/30 iulie 1979, deci era în drept să introducă acțiunea de față, nu poate să fie reținută, întrucît această adresă nu constituie un răspuns la reclamația petiționarei, ci o restituire în vederea reintroducerii ei cu documentația necesară în original”.

H. MATEI

raportul de muncă

Drepturile și obligațiile gestionarilor

În înțelesul legii, gestionar este persoana încadrată în muncă la o unitate socialistă, care are ca atribuții principale de serviciu primirea, păstrarea și eliberarea de bunuri ale acelei unități, indiferent de locul unde se află bunurile.

Ministerele și celelalte organe centrale și locale ale administrației de stat sînt abilitate de lege de a stabili funcțiile prin a căror ocupare cel încadrat dobîndește calitatea de gestionar.

Legislația actuală conferă gestionarilor următoarele drepturi:

- să avizeze în scris cînd urmează a avea loc încadrarea sau trecerea în funcția de gestionar a unei persoane, în cazul în care gestiunea este încredințată mai multor persoane;

- să dea avizul în scris privind încadrarea sau trecerea unei persoane într-o funcție din subordinea gestionarului;

- să ridice garanția în numerar și dobînda aferentă la încetarea contractului său de muncă sau la trecerea într-o funcție pentru care nu se cere garanție, în situația în care nu a cauzat pagube sau cînd acestea au fost acoperite integral. Unitatea este obligată să elibereze gestionarului, în termen de cel mult 10 zile, carnetul de consemnare împreună cu o comunicare către C.E.C. în care să se arate că titularul are dreptul să ridice garanția;

— în cazul în care în urma schimbărilor intervenite în retribuția tarifară de încadrare, garanția în numerar depusă devine mai mare decât cea prevăzută de lege, diferența se va elibera gestionarului în termen de cel mult 10 zile;

— are dreptul de a solicita conducerii unității asistență tehnică de specialitate la primirea anumitor bunuri pentru verificarea lor din punct de vedere calitativ;

— dacă ulterior gestionarul constată că nu datorează sau că datorează numai o parte din suma pentru care și-a luat angajamentul scris, va putea face cerere de desființarea angajamentului la organul de jurisdicție competent, în termen de 30 de zile de la data când a cunoscut această împrejurare;

— este apărat de pedeapsă gestionarul care mai înainte de începerea oricărui control, declară plusurile despre a căror cantitate sau valoare are cunoștință, dacă acestea nu au fost create prin mijloace frauduloase;

— în cazul în care este împiedicat să efectueze personal predarea unei gestiuni, poate desemna o persoană care să-l reprezinte la această operație;

— gestionarul sau reprezentatul au dreptul a fi înștiințați în scris despre locul și timpul stabilit pentru predare;

— gestionarul are dreptul să refuze predarea-primirea unei gestiuni în cazul în care nu se efectuează inventarierea și nu se întocmește proces-verbal;

— are dreptul, dar și obligația de a cere în scris conducătorului unității socialiste să i se asigure asistență tehnică de specialitate atunci când primește bunuri având caracteristici pentru a căror verificare nu posedă cunoștințele necesare și nu este constituită o comisie de primire a mărfurilor potrivit Regulamentului aprobat prin H.C.M. nr. 941/1959;

— are posibilitatea, dar și obligația ca, la luarea în primire, precum și în timpul gestionării bunurilor, să țină în scris conducătorului unității să ia măsuri de dotare, de pază și orice alte măsuri necesare pentru păstrarea corespunzătoare și efectuarea în bune condiții a operațiilor de primire și de eliberare a bunurilor. Instanțele judecătorești nu iau în considerație reclamațiile orale, ci numai sesizările scrise, în afară de cazul în care se dovedește că însuși conducătorul a cunoscut personal starea de lucruri;

— are posibilitatea, dar și obligația, să aducă la cunoștință, în scris, conducătorului unității socialiste, când cei cu care gestionează împreună sau cei aflați în subordine dau dovadă de incorectitudine sau incapacitate în îndeplinirea sarcinilor de serviciu;

— are dreptul să delege — cu acordul directorului unității socialiste — o persoană care să primească, să păstreze și să elibereze bunuri în cazul în care gestionarul lipsește din orice cauză iar operațiile legale de gestiune nu pot fi întrerupte;

— are dreptul să i se comunice în scris — conducătorului unității având respectiva obligație — numele și funcția persoanelor în drept să semneze sau să vizeze actele de eliberare a bunurilor, precum și speciile de semnătură ale acestora.

Gestionarii au următoarele obligații legale:

— la încadrarea sau la trecerea în funcția de gestionar, persoana în cauză trebuie să prezinte o dovadă eli-

berată de unitatea în care a fost încadrat anterior, din care să rezulte dacă a produs pagube avutului obștesc, natura acestora și dacă ele au fost acoperite. Această dovadă este deosebită de nota de lichidare pe care o primește orice persoană la părăsirea locului de muncă. Ministerul Finanțelor a autorizat ca această confirmare cu conținutul stabilit de Legea nr. 2/1969, să poată fi făcută eventual și pe nota de lichidare;

— să constituie o garanție în numerar. Constituirea garanției se face prin contract încheiat în scris prin grija compartimentului de personal. Nu este obligat să constituie garanție cel care înlocuiește temporar un gestionar sau cel căruia i se încredințează o gestiune pe o perioadă de cel mult 60 de zile, până la numirea unui gestionar. Garanția în numerar va fi de minimum o retribuție tarifară și de maximum trei retribuții tarifare lunare, neputând în nici un caz să depășească valoarea bunurilor încredințate. Pentru gestionarii retribuți pe bază de cotă procentuală, cuantumul minim al garanției în numerar va fi echivalent cu câștigul mediu pe o lună, iar cel maxim cu câștigul pe trei luni;

— în afara acestei garanții în numerar, în funcție de natura și valoarea bunurilor gestionate, gestionarii pot fi obligați și la constituirea unor garanții suplimentare. Acestea pot consta din: afectarea unor bunuri imobile sau bunuri mobile de folosință îndelungată, proprietate a gestionarilor sau a unor terți; precum și din obligații asumate de terți față de unitate de a acoperi pagubele ce eventual s-ar provoca de gestionar ori chiar prin depuneri în numerar. Garanția suplimentară se constituie înainte de încredințarea gestiunii;

— să efectueze primirea gestiunii numai pe baza unei inventarii totale a bunurilor din gestiune, întocmindu-se în acest sens un proces-verbal pe care-l va semna împreună cu persoana care predă gestiunea și cu membrii comisiei care participă la operația de predare-primire, numiți de conducătorul unității; dacă un gestionar primește gestiunea fără o inventariere prealabilă, nu se poate apăra de eventualele lipsuri, arătând că acestea provin de la antecesorul său. Practica judecătorească este constantă în acest sens;

— să asigure integritatea cantitativă și calitativă a bunurilor din gestiune;

— să prevină sustragerea bunurilor și orice formă de risipă, să le ferească de degradare și să le păstreze potrivit prescripțiilor tehnice și celor igienico-sanitare;

— să controleze, la primirea bunurilor, dacă ele corespund datelor înscrise în actele însoțitoare privind cantitatea și calitatea, să identifice viciile aparente și să semneze de primirea bunurilor. Această obligație se referă la primirile de bunuri ce au loc în cadrul aceleiași unități. În cazul în care bunurile intră în unitate în baza unui contract economic, provenind de la o altă unitate socialistă, primirea și recepția lor se efectuează de către o comisie constituită de conducătorul organizației din care face parte și gestionarul, iar operațiile respective au loc potrivit prevederilor Regulamentului aprobat prin H.C.M. nr. 941/1959. Bunurile luate în primire de gestionar fără întocmirea procesului verbal legal cu privire la aceste lipsuri se consideră a fi primite în întregime, iar diferențele ce se constată ulterior atrag răspunderea sa.;

— să ceară în scris conducătorului unității să-i asigure asistența tehnică de specialitate atunci când primește bunuri având caracteristici pentru a căror verificare nu posedă cunoștințele necesare și nu este constituită o comisie de primire conform prevederilor regulamentului aprobat prin H.C.M. nr. 941/1959 ;

— la luarea în primire, precum și în timpul gestionării bunurilor, gestionarul este obligat să ceară în scris conducătorului unității să ia măsurile de dotare, de pază și orice alte măsuri necesare pentru efectuarea în bune condiții a operațiilor de primire și de eliberare a bunurilor. Cererea trebuie făcută în scris și înregistrată, în caz contrar gestionarul nu este absolvit de răspundere. În acest sens, practica instanțelor de judecată este constantă. S-a admis totuși, că în cazul în care conducătorul unității a constatat personal condițiile necorespunzătoare de gestionare și nu ia măsurile necesare, este răspunzător material, chiar în lipsa sesizării scrise a gestionarului ;

— să completeze actele cu privire la operațiile din gestiunea sa și să înregistreze de îndată, în evidența tehnico-operativă a locului de depozitare, toate operațiile de primire și eliberare ;

— să trimită sau să predea actele de primire și eliberare, compartimentelor de resort din unitate, la termenele și în condițiile prevăzute de lege ;

— să comunice în scris conducătorului unității socialiste, plusurile și minusurile din gestiune de care are cunoștință ; cazurile în care constată că bunurile sînt depreciate, degradate, distruse sau sustrase, ori există pericol de a ajunge în asemenea situații ; cazurile în care stocurile au atins limitele cantitative maxime sau minime ; stocurile de bunuri fără mișcare, cu mișcare lentă sau greu vandabile ;

— să aducă la cunoștință în scris, conducătorului unității, cazurile în care cei cu care gestionează împreună sau cei aflați în subordine dau dovadă de incorectitudine sau incapacitate în îndeplinirea sarcinilor de serviciu. În baza prevederilor legislației penale, gestionarul este obligat să aducă neîntîrziat la cunoștința organelor de miliție sau procuratură faptele cu caracter penal pe care le cunoaște ;

— este obligat să elibereze bunuri din gestiune numai în cantitatea, calitatea și sortimentele specificate în actele de eliberare, fiindu-i interzis a elibera bunuri pe bază de dispoziție verbală sau provizorie ;

— în cazul în care gestionarul are printre atribuțiile sale de serviciu și vânzarea de mărfuri, el este obligat să respecte cu strictețe dispozițiile legale referitoare la comerțul socialist.

Reglementare : Legea nr. 22/1969 și H.C.M. nr. 2230/1969 Vezi și : garanția în numerar și garanția suplimentară.

Mircea GORUNEANU

Garanția suplimentară a gestionarilor

În funcție de natura și valoarea bunurilor gestionate, ministerele, celelalte organe centrale, comitetele executive ale consiliilor populare județene și al municipiului București au stabilit cazurile în care gestionarii sînt obligați să constituie, în afara garanției în numerar, și o garanție suplimentară. Garanția suplimentară stabilită de

organele competente este obligatorie pentru categoriile de gestionari la care se referă și se constituie înainte de încredințarea gestiunii.

Garaniile suplimentare pot fi reale sau personale și constau în :

— afectarea unor bunuri imobile sau mobile de folosință îndelungată, proprietatea gestionarului sau a altor persoane ;

— obligații asumate în formă scrisă de alte persoane, de a acoperi eventualele pagube produse de gestionari, fie în întregime, fie într-un quantum limitat ;

— consemnarea la C.E.C. — în condițiile în care se constituie și garanția în numerar — a unor sume egale cu valoarea fixată pentru garanția suplimentară.

Afectarea bunurilor mobile sau imobile, precum și consemnarea unor sume egale cu valoarea garanției suplimentare reprezintă garanții reale. Garanțiile personale constau în obligațiile asumate de terți de a acoperi — integral sau parțial — prejudiciile provocate de gestionar.

Bunurile mobile se evaluează la 50% din prețul de vânzare cu amănuntul. În cazul în care bunurile nu au preț cu amănuntul, evaluarea se face de unitatea în favoarea căreia se constituie garanția. Evaluarea bunurilor în modul mai sus arătat are loc numai cu ocazia constituirii garanțiilor suplimentare. În caz de executare silită, evaluarea bunurilor constituite gaj sau ipotecă se face conform Decretului nr. 221/1960 și H.C.M. nr. 792/1960 (ambele acte normative modificate și republicate în 1969).

Bunurile imobile se evaluează în vederea constituirii garanției, în conformitate cu prevederile privind modul de stabilire a despăgubirilor pentru construcțiile și terenurile trecute în proprietatea statului prin expropriere.

Bunurile imobile pot fi aduse drept garanție suplimentară de gestionar, de o rudă a sa sau de o altă persoană, prin constituirea unei ipoteci asupra imobilului respectiv. Această ipotecă are caracter convențional fiind naștere prin convenția părților, adică a proprietarului și a unității socialiste. Constituirea ipoteci nu depozitează persoana de imobilul grevat, acesta rămînînd în continuare, în folosința proprietarului. Pentru luarea înscrisurii ipoteci, este suficientă cererea către Notariatul de stat la care se anexează contractul de garanție.

Bunurile mobile se constituie garanție printr-un contract de gaj, ele rămînînd, în continuare, în folosința gestionarului sau a terțului garant. Ele nu pot fi înstrăinate fără înștiințarea prealabilă a unității sub sancțiunea unei pedepse cu închisoare de la 6 luni la un an. Dacă bunurile sînt urmărite de alți creditori, gestionarul sau terțul garant au obligația de a înștiința unitatea. Dacă terțul garant nu a făcut această înștiințare el rămîne obligat să acopere pagubele pricinuite de gestionar, în limita valorii constituite garanție.

Obligațiile asumate de terți, în scris, de a acoperi pagubele provocate de gestionar se concretizează într-un contract, similar contractului de fidejucune din Codul civil. În acest contract unitatea trebuie să prevadă că terțul garant răspunde solidar cu gestionarul. În lipsa unei asemenea clauze, unitatea este obligată să se îndrepte întii, în cazul urmăririi silită, împotriva gestionarului și numai pentru restul neacoperit va executa pe terțul garant, acesta bucurîndu-se de beneficiul de discuțiune.

Grigore LUNGAN

Efectele livrărilor cu nerespectarea sortimentelor

Cerința executării în natură și în-tocmai a obligațiilor asumate prin contractele economice privește, desigur, și sortimentele.

Stabilirea sortimentelor cu ocazia încheierii contractelor economice răspunde necesității de a se satisface nevoile justificate ale unităților beneficiare. Nu trebuie demonstrat faptul că necesitățile acestor unități — fie că sînt unități productive sau comerciale — pot fi satisfăcute numai prin primirea sortimentelor contractate. Din această cauză, este întru totul justificată poziția acelor unități beneficiare care refuză să primească alte sortimente decît cele prevăzute în contract, chiar dacă ceea ce s-a livrat reprezintă un sortiment apropiat de cel convenit.

Fiind vorba de livrări efectuate cu încălcarea contractului, unitatea beneficiară este îndreptățită să refuze plata prețului aferent, păstrînd, în același timp, produsele livrate la dispoziția unității furnizoare.

Aceasta va dispune asupra produselor livrate cu nerespectarea sortimentelor, solicitînd returnarea lor ori expedierea lor către o terță unitate socialistă.

Deseori însă, unitățile beneficiare nu păstrează produsele livrate cu nerespectarea clauzei contractuale privind sortimentele, ci le consumă, achitînd prețul aferent.

Problema care s-a pus a fost aceea dacă, în condițiile date, livrările se consideră efectuate în contul obligației contractuale. Cu alte cuvinte, dacă unitatea furnizoare este eliberată de această obligație prin livrarea altor sortimente în locul celor contractate. Rezolvarea prezintă interes și sub aspectul penalităților care se datorează, potrivit legii, pentru neîndeplinirea în termen a obligațiilor contractuale de livrare.

După cum rezultă din Decizia primului arbitru de stat nr. 2989/1979, „potrivit practicii arbitrale, în situația în care stabilirea sortimentelor este la latitudinea părților, în condițiile în care sortimentele livrate de furnizoare sînt acceptate de beneficiară, se consideră că aceasta din urmă a acceptat tacit modificarea contractului, astfel că livrările efectuate se impută asupra obligațiilor contractuale“.

Se observă că soluția adoptată de practica arbitrală nu are, nici pe de parte, semnificația ratificării unor executări efectuate cu încălcarea clauzei contractuale referitoare la sortimente. Soluția la care ne referim consideră contractul modificat prin modul cum a avut loc executarea, pentru ca, apoi, în raport cu felul cum a fost modificat contractul să se analizeze și să se conchidă asupra îndeplinirii obligațiilor contractuale de livrare.

Datorită acestui mecanism, considerăm că este lipsită de relevanță deosebirea dintre prețul sortimentelor prevăzute în contract și prețul sortimentelor care au fost livrate efectiv și au fost acceptate de către unitatea beneficiară.

Într-adevăr, contractul fiind — prin ipoteză — modificat în privința sortimentelor, aceeași consecință se produce și în ceea ce privește prețul ca element al contractului. Așadar, privitor la sortimentele pentru care a intervenit înțelegerea în condițiile arătate se produce, în același timp, modificarea clauzei privitoare la preț.

Prin urmare, unitatea beneficiară nu ar putea să formuleze, de pildă, pretenții la penalități sub motiv că prețul sortimentelor livrate este mai mic decît prețul sortimentelor prevăzute în contract.

Cazul de modificare la care ne referim este îngrădit de prevederile ac-

tului de planificare. Astfel, în cazul produselor care se planifică prin repartii, părțile nu pot modifica contractele economice într-un mod care să nesocotească prevederile obligatorii ale repartițiilor. Prin urmare, dacă sortimentele sînt stabilite chiar prin repartii, nu se pot recunoaște efecte juridice faptului că unitatea furnizoare a livrat iar unitatea beneficiară a acceptat alte sortimente decît cele contractate. Prin urmare, într-o asemenea situație, unitatea furnizoare nu poate fi exonerată de plata penalităților sub motivul că unitatea beneficiară a acceptat sortimentele pe care le-a livrat cu nerespectarea contractului. Explicația soluției rezidă în faptul că, de această dată, nu se poate considera contractul modificat în condițiile în care a avut loc executarea.

La această soluție s-a oprit și primul arbitru de stat, așa cum reiese din următoarele considerente ale Deciziei nr. 499/980: „Așa cum rezultă din probele administrate în cauză, în repartii sînt îndicte și sortimentele produselor repartizate (anvelope și camere de aer).

Faptul că furnizoarea a livrat mai mult dintr-un sortiment nu o absolvă de răspunderea pentru neexecutarea contractului la sortimente, atîta vreme cît contractul s-a încheiat pe baza unor repartii în care sortimentele produselor sînt nominalizate“.

H. M.

Întrebări și răspunsuri

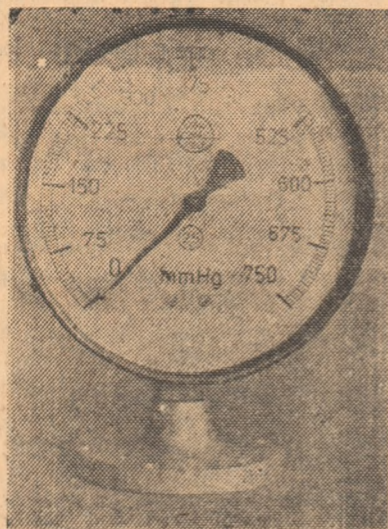
● **ION BRAGHINĂ, Drobeta-Tr. Severin** — Dat fiind faptul că ați ocupat funcția de șef birou financiar contabilitate mai puțin de trei ani la recerea dv. în funcția de economist, deținută înainte de promovare, nu vi se poate asigura o retribuție apropiată sau cel mult egală cu aceea avută. Decretul nr. 100/1979 (anexa 6) prevede în mod expres cerința ca funcția superioară din care personalul muncitor este trecut, să fi fost ocupată cel puțin trei ani.

● **CONSTANTIN CREȚU, Tecuci** — Art. 68 din Legea nr. 12/1971 care prevede posibilitatea menținerii în funcții a persoanelor care nu îndeplinesc con-

dițiile de studii sau vechime, se referă la „aceleași“ funcții sau la altele „echivalente“ și nu la funcții „identice“. Funcțiile care fac parte din categoria personalului de execuție nu sînt echivalente cu cele din categoria personalului de conducere din unitate, acestea din urmă avînd alte atribuțiuni, sarcini și răspunderi decît personalul de execuție. Comparațiile cuprinse în scrisoarea dv. sînt eronate, deoarece nu toate funcțiile de conducere sînt echivalente. În schimb, funcția de șef birou tehnic este echivalentă cu șef atelier, funcția de șef birou financiar contabilitate este echivalentă cu funcția de contabil șef secție (în unități cu același grad de organizare) etc.

VĂ PREZENTĂM:

ÎNTRERINDEREA DE APARATE DE MĂSURĂ ȘI CONTROL DIN OTOPENI

PH-metru digital este un aparat folosit la măsurarea precisă a pH-ului soluțiilor apoase. Prin fabricarea lor se fac economii de 3 milioane lei valutate pe an numai la 300 bucăți necesare anual industriei chimice.

La km 13,200 pe șoseaua București — Ploiești, la intrarea în comuna Otopeni, se profilează silueta modernei întreprinderi de aparate de măsură și control. Aici, la înființare, cu aproape 40 de ani în urmă, se fabricau săruri galvanice, lăzi pentru ambalaje și se executau lucrări de acoperiri de nichel și crom. Treptat în profilul întreprinderii au intrat produse complexe, de înalt nivel tehnic. În această unitate sînt fabricate astăzi peste 3000 de sortimente. Sînt livrate beneficiarilor din domeniul chimiei în special, produse cum sînt: milivolmetre, termocuple, manometre cu contact electric, tatometre, termomonometre cu contact electric, semnalizoare de nivel cu comandă, ventile electromagnetice, ventile pneumatice, armături din fontă, oțel și alamă, robinete, elemente de automatizare etc.

Anul acesta colectivul de muncă de la I.A.M.C. — Otopeni a realizat alte 120 de produse noi, printre care:

- filiere de filat fibre sticlă
- electrovalve de tip EV3 și EV4
- P.H. metre digital
- rotrometre

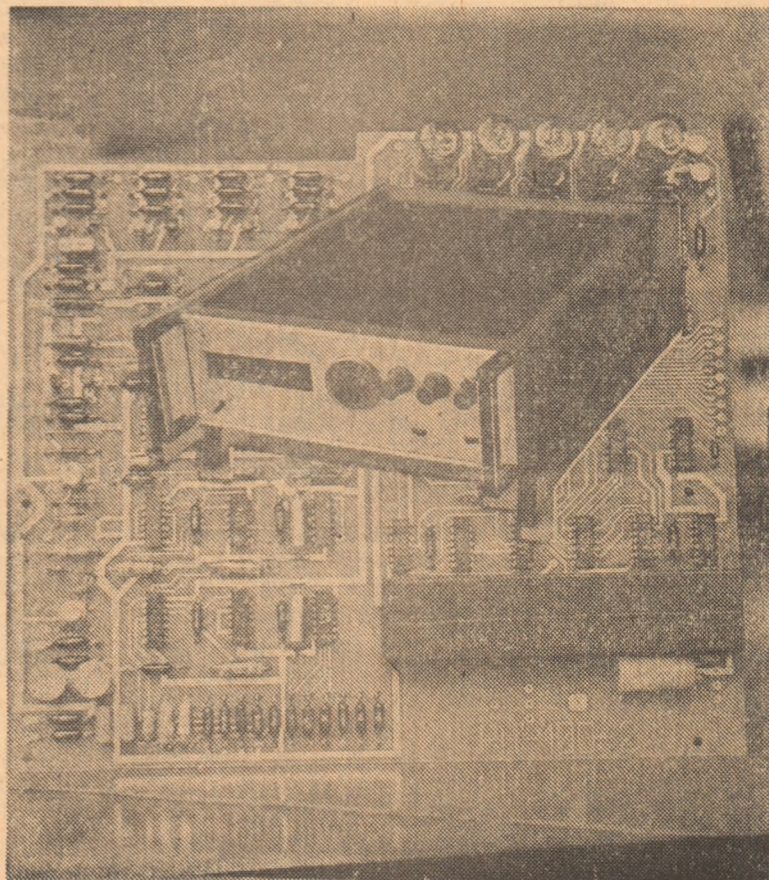
- tuburi din sticlă
- detectoare de nul
- explozimetre
- analizatoare de uleiuri uzate
- metanometre tip MP 4
- pompe cu membrană de tip PG 1
- aparate de semnalizare cu barieră de siguranță tip ATBP 1 care funcționează în medii explozive și altele.

Activitatea de creație din întreprindere a contribuit la conceperea unor produse noi, care nu mai sînt importate. Este vorba de standul de verificare PH-metru digital, regulatorul de temperatură cu releu, dispozitive pentru verificarea tubu-

rilor NIXIE și a circuitelor integrate, separatoare cu membrană, textere inductive cu ieșiri pe releu etc.

Toate aceste produse sînt confecționate în secții și ateliere moderne dotate cu mașini și instalații de mare randament. Să amintim, între altele, de mașina de montat ventile auto, mașina de prelucrat valve de camion-multifactor care execută simultan nouă operațiuni, prese de extrudare și altele. Laboratoarele utilizate cu aparatură modernă au, de asemenea, un rol deosebit în realizarea unor produse competitive pe piața internă și internațională.

I. VASILESCU

Manometru cu membrană de separație pentru medii corozive și presiuni joase.